

Л. Могиліна,
науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **Л.Л. Гриценко,**
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”

ЗНАЧЕННЯ КРЕДИТНИХ РЕЙТИНГІВ У БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах світової економічної та фінансової нестабільності все більш важливим стає поняття кредитного рейтингу, присвоєння якого дає можливість інвесторам оцінити потенційні ризики та уникнути прийняття неправильних інвестиційних рішень. Тому на сьогоднішній день питання присвоєння кредитних рейтингів набувають особливої актуальності.

Кредитний рейтинг – це висновок рейтингового агентства про здатність позичальника своєчасно і в повному обсязі погасити свої боргові зобов’язання.

Хоча зазвичай кредитний рейтинг лише показує ймовірність неплатежу (під неплатежем мається на увазі не лише відмова від платежу, але і прострочений платіж), рейтингове агентство Moody’s Investors Service в своїх довгострокових кредитних рейтингах може показати і розмір неплатежу, розрахований у відсотках до номіналу. За даними агентства Fitch IBCA категорії AAA відповідає ймовірність відмови емітента від власних зобов’язань величиною 0,1 % на рік, BBB – 0,3 %, CCC – 3 %.

Основною метою кредитних рейтингів є підвищення прозорості ринку і, як наслідок, зростання його ефективності. Це досягається за рахунок виконання ними таких функцій з трьох позицій за основними суб’єктами фінансових операцій:

- а) для інвесторів – спрощення порівняння кредитних ризиків на ринку боргових цінних паперів;
- б) для емітентів – формування адекватної репутації на ринку з метою зниження вартості позики;
- в) для органів регулювання ринку – негласне делегування повноважень з регулювання ринку цінних паперів.

Виходячи із вищенаведеної стратегічної цілі перед кредитними рейтингами ставляться такі завдання:

- а) кредитний рейтинг має бути джерелом інформації для інвестора;
- б) звернення уваги інвесторів усього світу до кредитоспроможності емітента;
- в) стимулювання диверсифікації фінансування;
- г) зниження вартості капіталу;
- г) покращення сприймання компанії-емітента інвесторами і забезпечення широкого доступу до капіталу;
- д) виконання вимог органів регулювання.

Застосування рейтингів є однією з вимог Базельського комітету банківського нагляду, який у червні 2004 року встановив нові рекомендації, згідно з якими обсяг резервних відрахувань банку залежатиме від кредитного рейтингу позичальника.

Процес присвоєння кредитного рейтингу використовує як кількісні, так і якісні критерії. До кількісних критеріїв відносять фінансові коефіцієнти за

останні 3-6 років, їх динаміку, порівняння з нормативними значеннями для цінних паперів, що мають певний рейтинг. Якісні критерії включають у себе оцінку самого емітента, зовнішнього економічного середовища, його галузеву чи регіональну належність.

Довгий час рейтингові агентства обмежували рейтинг емітента та рейтинг цінних паперів суверенним рейтингом, проте під впливом сучасних тенденцій спочатку Moody's Investors Service, а потім й інші рейтингові агентства відмовилися від даного підходу. Оскільки в сучасних умовах дефолт держави не обов'язково призводить до дефолту підприємств чи фінансових інститутів, що знаходяться на її території, деякі рейтинги емітента значно можуть перевищувати суверенний рейтинг.

Існує оптимістична статистика в сфері рейтингування банків: за даними Fitch Ratings ймовірність дефолту банку в 4 рази менше ймовірності дефолту виробничої корпорації, проте ймовірність отримання підтримки з боку уряду країни в разі кризового стану для банку в 12 разів перевищує аналогічну ймовірність для виробничої корпорації. Проте присвоєння кредитного рейтингу є певною гарантією на фінансовому ринку, а отже, є досить важливим.

Рейтинги кредитного ризику можна поділити на внутрішні та міжнародні. Внутрішній рейтинг визначає надійність банків у масштабах однієї країни. Його відмінність від міжнародного полягає в тому, що він не враховує ризики несприятливих дій уряду держави та ризики, пов'язані з країною місцезнаходження. Присвоєння банку внутрішнього рейтингу дає йому ряд переваг:

- а) збільшення довіри до банку, а відповідно і збільшення кількості клієнтів банку;
- б) можливість збільшення частки ринку, яку займає даний банк;
- в) підвищення конкурентоспроможності та рентабельності діяльності банку за рахунок зменшення вартості залучення ресурсів (чим більшим є кредитний рейтинг банку, тим меншою є премія за ризик).

На сьогодні існує декілька підходів щодо присвоєння кредитних рейтингів банкам: концепція "чистого капіталу", коефіцієнтний аналіз, модель оцінки і прогнозування довгострокових кредитних рейтингів.

Таким чином, основною перевагою кредитного рейтингу у порівнянні з іншими методами є те, що він дає уявлення не тільки про кредитоспроможність позичальника, але і про рівень довіри до нього, дозволяє порівнювати підприємства різних галузей, враховує фактор часу. Цінність рейтингової процедури полягає у тому, що використовуються не лише кількісні показники, але й якісні, що дозволяє оцінити всю сукупність ризиків, пов'язаних з діяльністю компанії.